

Zenon Andrzejewski, *Adwokat dr Ludwik Grossfeld (1889–1955)*, „Palestra” 2006, nr 11-12 [tam bibliografia]

Ludwik Grossfeld (1889–1955)

Urodził się 26 października 1889 r. w Przemyślu przy ul. Lwowskiej 573 jako syn Izydora, kupca, i Barbary z d. Blumenfeld, córki Joachima i Chawy. Rodzice zawarli związek małżeński 17 stycznia 1889 r. w Przemyślu. Po urodzeniu się syna Grossfeldowie przeprowadzili się na ul. Mickiewicza 27, w latach 1900–1902 zamieszkiwali przy ul. Mickiewicza 23, i od roku 1903 ponownie przy ul. Mickiewicza 27.

Klasy I i II szkoły powszechnej Ludwik Grossfeld ukończył prawdopodobnie w domu, ucząc się pod okiem prywatnych korepetytorów, natomiast od 1 września 1897 r. zaczął uczęszczać na naukę codzienną do Szkoły Ludowej 4-klasowej Męskiej im. S. Konarskiego w Przemyślu. Po ukończeniu szkoły ludowej, w latach 1899–1907 był uczniem c.k. Gimnazjum I Wyższego w Przemyślu (późniejsze im. J. Słowackiego), w którym 27 maja 1907 r. zdał egzamin dojrzałości.

W latach gimnazjalnych należał do tajnych organizacji młodzieży socjalistycznej „Promień” i „Zjednoczenie”. Jako uczeń gimnazjum brał udział w demonstracjach, pochodach i wiecach przemyskich robotników, walczących o prawa socjalne i polityczne. W roku 1907 wstąpił do Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska (PPSD), kierowanej przez adwokata dr. H. Liebermana.

W roku akademickim 1907/08 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu we Lwowie, które ukoń-

czył w roku 1911, uzyskując absolutorium. 10 lipca 1912 r., po złożeniu trzech egzaminów tzw. rygorozów, promował się na doktora praw w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Po uzyskaniu doktoratu rozpoczął aplikację w Sądach Okręgowym i Grodzkim w Przemyślu, a następnie w renomowanych kancelariach adwokackich dr. M. Marguliesy, dr. L. Peipera i dr. J. Mantla.

W latach 1912–1914 był członkiem Komitetu Miejsowego PPSD.

W roku 1915 został powołany jako szeregowy do armii austriackiej, w której służył do końca I wojny światowej, dochodząc do stopnia podporucznika. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości ukończył aplikację w kancelarii dr. J. Mantla i po złożeniu w roku 1919 egzaminu adwokackiego otworzył w Przemyślu przy ul. Franciszkańskiej 20 własną kancelarię, którą prowadził do wybuchu wojny w 1939 r.

Zgodnie z wyznawaną ideologią dr L. Grossfeld zawód adwokata traktował jako służbę społeczną. Jego kancelaria była przystanią i oparciem dla ludzi potrzebujących pomocy nie tylko prawnej, ale także materialnej i moralnej. Biedota robotnicza miała w nim obrońcę swoich praw w sądach, w radzie miejskiej Przemyśla i przed wszystkimi władzami. Procesy prowadził nierzadko bezpłatnie, często dokładał do opłat sądowych, kupował lekarstwa chorym, udzielał pomocy w gotówce. Na przestrzeni dwudziestu lat dał się poznać jako wybitny obrońca w sprawach karnych. Występował w licznych procesach politycznych, bronił działaczy ruchu robotniczego, zarówno socjalistów, jak i komunistów, a gdy po wielkim strajku chłopskim w 1937 roku w więzieniach znalazły się

setki chłopów-ludowców z powiatów jarosławskiego, przemyskiego i mościskiego, dr Grossfeld od pierwszej chwili roztoczył nad nimi bezinteresowną opiekę, organizując pomoc prawną, ułatwiając widzenia z rodzinami i doręczanie paczek żywnościowych.

Dr L. Grossfeld zajmował się także problematyką ochrony lokatorów. Będąc sekretarzem Stowarzyszenia Lokatorów w Przemyślu i członkiem Zarządu Centralnego Związku Zrzeszeń Lokatorów, opracował i wydał razem z A. Frimem vademecum pt. „Poradnik dla lokatorów. Nowa ustawa o ochronie lokatorów i ustawy o rekwizycji mieszkań” (Przemyśl 1921).

Działalność zawodowa dr. Grossfelda spletała się ściśle z jego aktywnością polityczną i społeczną. W ciągu całego okresu międzywojennego pełnił na przemian funkcję sekretarza i przewodniczącego Okręgowego Komitetu Robotniczego (OKR) PPS na okręg: Przemyśl – Dobromil – Sanok – Krosno – Brzozów. Jeździł po terenie, wygłaszając prelekcje i odczyty na zebraniach organizacyjnych, przemawiał na zgromadzeniach publicznych, mityngach i manifestacjach robotniczych.

Bliskie stosunki łączyły dr. L. Grossfelda także z wieloma działaczami ludowymi. Przyjaźnił się z Ignacym i Zofią Solarzami, niejednokrotnie odwiedzał Gacką Górkę k. Przeworska, jako prelegent brał udział w zjazdach wychowanków Wiejskiego Uniwersytetu Orkanowego.

Przez dwadzieścia lat dr Grossfeld współredagował tygodnik społeczno-polityczny „Nowy Głos Przemyski”, będący lokalnym organem PPS, do którego pisał większość artykułów wstępnych. Nie szczędził funduszy na utrzymanie pisma i bronił je przed konfiska-

tami w sądach. W latach 1927–1928 pełnił funkcję wydawcy i redaktora odpowiedzialnego periodyku. Rokrocznie współorganizował manifestacje pierwszomajowe, na których wygłaszał przemówienia. 5 sierpnia 1935 r. uczestniczył w wiecu poświęconym bojkotowi wyborów do Sejmu. Na początku 1936 r. wygłosił w lokalu centralnej Żydowskiej Organizacji Szkolnej przy ul. Słowackiego 23 w Przemyśle odczyt pt. „Czy istnieje sprawiedliwość klasowa?”.

W latach 1929–1939 był radnym Rady Miejskiej w Przemyśle, gdzie z ramienia klubu radnych PPS walczył o pełny samorząd i jego niezależność. Z trybuny magistrackiej krytykował elity rządzące w mieście i powiecie, za wyzysk i wrogi stosunek do walczących o prawa ekonomiczne i polityczne robotników. W ruchu zawodowym współpracował z przemyską Radą Klasowych Związków Zawodowych, prowadził strajki, występował na konferencjach w Inspektoracie Pracy i Starostwie. W latach 1921–1929 był wiceprzewodniczącym, a następnie przewodniczącym Zarządu Powiatowego Kasy Chorych na powiaty: Przemyśl i Dobromil oraz członkiem Zarządu Okręgowego Kas Chorych we Lwowie. Jednocześnie był organizatorem i przewodniczącym oddziału Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego w Przemyśle. W latach 1919–1939 piastował funkcję przewodniczącego Towarzystwa Mikrobiologicznego.

Jako członek i opiekun Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci uczestniczył w zakładaniu przedszkoli i subwencjonował kolonie i półkolonie dla dzieci z rodzin robotniczych. Działał też na polu upowszechniania kultury wśród młodzieży robotniczej, pomagając przy zakładaniu chórów, orkiestr i sceny teatralnej.

Działalność polityczna dr. L. Grossfelda w Przemysłu i regionie została dostrzeżona i doceniona przez centralne władze PPS i na XIX Kongresie (30 grudnia 1923 r. – 2 stycznia 1924 r. w Krakowie) wybrano go na zastępcę członka Rady Naczelnej PPS, którym pozostawał do grudnia 1925 r. W 1928 r. kandydował w wyborach do Sejmu. Na XXI Kongresie PPS (1–4 listopada 1928 r. w Sosnowcu) dr Grossfeld został wybrany do Komisji Rewizyjnej, zaś na XXII Kongresie (23–25 maja 1931 r. w Krakowie) do Centralnego Sądu Partyjnego. W grudniu tego roku występował jako świadek w głośnym procesie brzeskim. Na XXIII (2–4 lutego 1934 r. w Warszawie) i XXIV (31 stycznia–2 lutego 1937 r. w Radomiu) Kongresach PPS był wybierany do Rady Naczelnej.

Dr L. Grossfeld działał też czynnie w Zrzeszeniu Prawników Socjalistów. Na zjazdach w czerwcu 1935 r. i listopadzie 1936 r. wybierano go do składu Zarządu Zrzeszenia.

W ostatnich latach przed wybuchem wojny niemiecko-polskiej we wrześniu 1939 r. utrzymywał bliski kontakt z lwowską jednolitifrontową grupą PPS reprezentowaną przez Jadwigę i Wincentego Markowskich, J. Szczyrka, A. Karaczewskiego i in. oraz z działaczami KPP (KPZU) w Przemysłu.

Po wybuchu wojny przedostał się przez Rumunię do Francji, a po jej kapitulacji w czerwcu 1940 r. do Wielkiej Brytanii. Podczas pobytu we Francji, w styczniu 1940 r. w Angers wszedł do Komitetu Zagranicznego (KZ) PPS i został Sekretarzem Generalnym Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, pozostając na tym stanowisku w polskim rządzie emigracyjnym w Londynie do lipca 1943 r. W KZ PPS wraz z

H. Liebermanem, S. Stańczykiem, J. Szczyrkiem i J. Beluch-Belońskim należał do lewicowego skrzydła, opowiadającego się za współpracą ze Związkiem Sowieckim.

Grupa ta podjęła uchwałę popierającą zawarcie 30 lipca 1941 r. tzw. układu Sikorski–Majski.

W 1942 r., po wybraniu J. Kwapińskiego przewodniczącym Komitetu Zagranicznego PPS, dr L. Grossfeld został sekretarzem Komitetu. 13 lipca 1943 r. objął w rządzie emigracyjnym tekę Ministra Skarbu i urząd ten piastował do 24 listopada 1944 r. Na znak protestu przeciw antysowieckiej polityce gabinetu T. Arciszewskiego wystąpił z rządu, a w marcu 1945 r. wraz z całą opozycyjną grupą opuścił szeregi Komitetu Zagranicznego PPS. Po rozłamie współorganizował tzw. Zjednoczoną Grupę członków PPS w Wielkiej Brytanii, która 15 lipca 1945 r. wydała w „Jutrze Polski” oświadczenie o uznaniu Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (TBJN) i poparciu działań zmierzających do zjednoczenia sił socjalistycznych w kraju w jednej partii.

W lipcu 1945 r. TRJN mianował dr. L. Grossfelda komisarzem Banku Polskiego w Londynie i powołał go na członka Komisji Likwidacyjnej tegoż Banku. Po wykonaniu zadania dr Grossfeld powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie przy al. Szucha 16 m. 15.

18 października 1945 r. został mianowany podsekretarzem stanu w Ministerstwie Żeglugi i Handlu Zagranicznego, a od 7 lutego 1947 r. pełnił funkcję kierownika tego resortu. 15 kwietnia 1947 r. objął stanowisko podsekretarza stanu ds. handlu zagranicznego w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. W marcu

1949 r. powierzono mu misję zorganizowania Polskiej Izby Handlu Zagranicznego, a po jej utworzeniu 28 września 1949 r. został mianowany prezesem Izby. Na stanowisku tym pozostał już do dnia śmierci.

Pełniąc wysokie funkcje rządowe, dr L. Grossfeld prowadził nadal aktywną działalność polityczną. Po powrocie z Wielkiej Brytanii we wrześniu 1945 r. wstąpił do odtworzonej PPS i 4 listopada 1945 r. został dokooptowany do Rady Naczelnej Partii. Od 29 grudnia 1945 r. był posłem do Krajowej Rady Narodowej. W 1946 r. uczestniczył w Międzynarodowych Konferencjach Socjalistycznych w Londynie i Bournemouth. W kwietniu 1946 r. wszedł w skład Komisji Spraw Zagranicznych, utworzonej przez Centralny Komitet Wykonawczy (CKW) PPS. W maju 1946 r. został członkiem Sekcji Morskiej, powołanej przy Radzie Gospodarczej PPS, a od listopada tego roku wchodził w skład Rady Organizacyjnej przy CKW PPS. W styczniu 1947 r. wybrano go na posła do Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej. Na XXVII Kongresie PPS (14–17 grudnia 1947 r. we Wrocławiu) wszedł do Rady Naczelnej Partii i pozostawał w jej składzie do Kongresu Zjednoczeniowego PPS i PPR, w którym uczestniczył w dniach 15–21 grudnia 1948 r. w Warszawie. Po kongresie został członkiem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Na krótko przed śmiercią podpisał apel do Polaków na emigracji, wzywający do powrotu do kraju. Zmarł 13 września 1955 r. w Warszawie. Został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w kwatery B2 – rząd 9 – grób 1. Był odznaczony: Orderem Polonia Restituta III kl., Medalem 10-lecia Polski Ludowej, Medalem Zwycięstwa i Wolności, czechosło-

wackim Orderem „Lwa Białego” II kl., bułgarskim Orderem „Za Zasługi” i in.

Dr L. Grossfeld był dwukrotnie żonaty. Pierwszy związek małżeński zawarł 26 lutego 1913 r. we Lwowie z Augustą Bernfeld. Z tego związku przyszła na świat córka Barbara ur. 26 stycznia 1921 r. w Przemyślu. Drugi związek małżeński zawarł 20 maja 1927 r. w Przemyślu z Olgą Kupfer, z którą miał córkę Ewę (po zawarciu związku małżeńskiego nosi nazwisko Krawczyk), absolwentkę Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego.